գտնել մի իսպանացի քահանային, որ համաձայնէր մկրտութիւն տալ նոր ծնվածին:

Այդ տեսակ տրգելքներին էր պատահում ամեն քայլի վրա երիտասարդ թագաւորը, և պէտք է ասած, բաւական ճարտարութեամբ պահպանում էր երկրի մէջ հաւասարակշռութիւնը: Հէնց որ մի մինիստրութիւն հասարակական կարծիքի և կօրէսների թերահաւատութիւն էր զարթեցնում, իսկոյն նոր մինիստրութիւն էր նշանակում, այնպէս որ 25 ամսվայ ընթացքում 8 մինիստրութիւն էր փոխել,—բայց վերջինի վրա ընկաւ:

Մանրամասնաբար դեռ յայտնի չէ թէ ինչ է եղել թագաւորի և մինիստրութեան մէջ երկպառակութեան պատճառը, բայց դատելով երկրի նախընթաց դրութեան հիման վրա, չնչին առիթ պիտի լինէր, իսկ անբաւականութեան հիմնական պատճառները երկար ժամանակ դիզվում էին: Ամէն էլ վաղուց էր հասկացել որ երբէք հաանելու չէ կատարեալ հանդստութեան Իսպանիայի դահի վրա, որ նա իր ամբողջ կեանքը պիտի նուիրէ մանր և ողորմելի թշնամութիւններին և կռիւներին այս կամ այն կուսակցութեան կամ մինիստրութեան հետ, որոց կամքին ընդիմադրելուց յետոյ, նա դարձեալ պիտի ենթարկվի: Ահա մի օրինակ՝ մինիստրութիւնը կամենում էր յանձնել գեներալ Հիդալգոին զօրքի մի մասի կառավարութիւնը, թագաւորը չէր համաձայնում, լաւ գիտենալով, որ նշանակելով այդ պաշտօնի ժողովրդից չը սիրած մի անձն, նա ինքն էլ պիտի կորցնէր իր ժողովրդականութիւնը, բայց ստիպվեցաւ ենթարկվել մինիստրութեան պահանջողութիւններին և երբ Հիդալգոն նշանակվեցաւ, նորան ստորագրեալ բոլոր օֆիցէրները յանկարծ բողոք ներկայացրին տէրութեանը և ամենքն էլ ծառայութենից հրաժարական տուին: Օֆիցէրներին զինջում անել, կը նշանակէր խայտառակվել, կը նշանակէր ցոյց տալ իր թուլութիւնը, իսկ ուրիշ կողմից ընդիմադրութիւն անելու համար, հարկաւոր է ոյժ ունենալ: Իսկ այդ ոյժը պակաս էր թագաւորին: Մի և նոյն ժամանակ, կարլոսեան շարժումը օրէց օր աճելով, երկրի մէջ խռովութեան սուիթները անդադար բազմանում էին: Կարծում են որ նոյն իսկ այդ անցքերը պատճառ եղան նորա անկման: Այդ տեսակ դրութեան մէջ թագաւորին ուրիշ աւելի խելացի և ազնիւ ելք չէր մնում, եթէ ոչ հրաժարվել գահից: Երեկ, փետրվարի 11-ին նա հրաժարվեցաւ գահից իսկ այսօր առաւօտը թողեց Իսպանիայի սահմանները: Կօրտէսները և Սենատը (Ներկայիսը) կազմեցին բարձրագոյն ժողով և յայտնեցին Իսպանիայի մէջ հանրապետութիւն, 266 ձայների բազմութեամբ 32-ի դէմ: Ընտրվեցան նոր մինիստրներ 9 թուով, որոնցից մինը մինիստրութեան նախագահ: Ահա անունները՝ Ֆիգվերաս (նախագահ) Պի Ի Մարգալ (ներքին գործերի) Կօրդօվա (զինուորական), Նիկ. Սալմէրօն (արդարութեան) Ֆրանցիսկ Սալմէրօն (գաղթականութեանց) Բէրանժէ (ծովային) Կաստէլար (արտաքին) Բէսերա (հրապարակական աշխատութեանց) Էշէգերայ (եկ. և մտից): Ֆիգվերասը իր ճառախօսութեան մէջ յայտնեց թէ հանրապետութիւնը հաստատվեցաւ Իսպանիայում մշտնջենականութեան համար (վատ նշան է, երբ հարկաւորութիւն է լինում այդ տեսակ բանի մէջ համոզելու), և որ նա օրինակ կը լինի և մեացած Եւրոպայի համար: Մադրիկը դրօշակներով զարդարվեցաւ և լուսաւորվեցաւ: Բայց հիւսիսում Ֆրանսիայի հետ յարաբերութիւնները կտրված են, որովհետև ահա տասն և մէկ ամիս է որ Կարլոսեան ապստամբութիւնը չէ թուլանում: Ի՞նչ պիտի դառնայ խեղճ Իսպանիան: Որքան կիրագործվի Ֆիգվերասից ցանկացած յաւխանական հանրապետութիւնը: Եւ միթէ Իսպանիայի քահանաները այս անգամ կը հրաժարվին ներգործելուց... Ապագան ցոյց կը տայ, իսկ առայժմ երևի թէ նորահաս հանրապետութեանը սպասում են անթիւ կռիւները Կարլոսեան շարժման մէջ կերպարանաւորված հնացած կաթոլիկութեան հետ: Իսպարէլայի օրդի Արֆոնսը իր կողմից թողեց Վիէննայ և տեղափոխվեցաւ Փարիզ՝ հարկաւոր է որ որդին միշտ պատրաստ լինել և ով գիտէ, մտածում է նա, գուցէ մի բան ինձ էլ կը ընկնի...

Ժենէվ. 12 փետրվ. Պ. Իզմ.

ՆԱՄԱԿ ՎԱՆԻՑ

Հզոր ձեռն Օսմանեան կայսեր քանդիմող կամ երեսուն տարի է, որ Վանայ, Բազիշայ, Աղերտու, Մշոյ, Պաշգալէի և Պայազետու քաղաքաց սահմաններէն անխոնջ կը ջանայ հեռացնել քիւրդերու խումբ խումբ բռնաւոր ամիրաներ, մեծամեծ պէյեր և աղաներ, ինչպէս որ երբեմն Պէտիրխան-պէյ, Խան. Մայմուտ և այլն չատեր: Բայց դեռ ցայսօր չկարաց ըստ օրինի պահպանել և խաղաղ ապահովել իրեան ողորմելի հպատակաց կեանքը, որք ցայժմ ևս ենթարկուած են մի և նոյն հարստահարութեան և բռնութեան՝ հանապազ սպանվել, կողոպտվել, և ի միջոցում վայրկենի իւր ամեն ունեցած սեփականութիւններէն զրկուել:

Այն աղետից առաջք փութով առնելուն կարեւոր է միջոցներ ձեռք բերել, որպէս զի Օսմանեան տէրութիւնը բարեհաճէ իւր ուշադրութիւնը դարձնել այդ սահմանագլուխ եղած գաւառներուն վերա:

Հարկաւոր է երկու երեք տգէտ և անգրագիտական չխերուն, որոց յիշեալ գաւառները զոհ եղած են՝ հանդերձ իւրեանց ընտանեօք իսպառ արտաքսման առնել, Բուն սահմանագլուխներ, ուր որ հարկ է, կանոնաւոր զօրանոցներ պատրաստել, և զօրքերը դնել, պատճառ որ ամենեին մէկ չհամարձակի առանց արքունական հրամանին այլոց տէրութեան սահման մուտ և ել առնել: Քիւրդ ազգին վրանարնակ լինելուն համար բոլորովին արգելքներ դնել առհասարակ և խստիւ ևս պատուիրել՝ ով որ կամի տէրութեանը հպատակել, պիտոյ է նմա, որ այսուհետև, միւս ազգաց նման, սեփականութիւններ ունենայ, հողեր թափի ընէ և իւրպանչիւր անհատ ևս իւր զաւակներ ուսմանց և արհեստից մէջ կրթէ: Հապա թէ ոչ, քիչ միջոցի մէջ, եթէ այս դրութեան կենայ՝ բոլորովին վերջին աղքատութեան և յուսահատութեան ծայր հասած, հարևան խաղաղ բնակիչները պիտի ցիր և ցան լինեն և գնան ի սահմանս այլոց տէրութեան՝ ի Ռուսաստան ի Պարսկաստան և այլ կողմերը, ինչպէս ապացոյցներն ևս յայտնի տեսնուեցան, չնորհիւ Շեխսայեթուլլահ մեռած բռնաւորին և իւր չարագործ որդոյն, որ բնակի ի Հիզան, թէ հրքան հազարաւոր անձինք ի մատակայ գաւառաց, իրենց հայրենիքէն զրկուած և սեփականութիւններն թողուցած, հանդերձ ընտանեօք գաղթեցին օտար երկիրները:

Թէ և չատ անգամ սոյն ողորմելիք բիւրաւոր հարստահարութեանց և անթիւ ցաւոց մասին աղաղակ բարձին, դիմելով բողոքով բարձր կառավարութեանը ուր որ հարկն էր, բայց ամենեին անլսելի եղաւ նոցա ձայնը և յիշեալ չմին գերդաստանը իւր տեղ անչարժ կը կենայ օր աւուր ևս զանազան բարութիւններով ճոխացած, յառաջ կը գնայ:

Սակայն դեռ ևս չեմք յիշեր այստեղ բոլոր չարիքները, որ օր աւուր կը գործեն ի վնաս բոլոր հասարակութեան, չեմք յիշեր ամենեին քուրդ բռնաւորներուն անհամար սպանութիւններ, գողութիւններ, յափշտակութիւններ և զրկանքներ, որք հանապազօր, անձրևի նման կը դեղան ի գլուխս ողորմելի բնակչաց յիշեալ գաւառայնոց:

Ահա այս մեր ըսածներուս ըստ արժանոյն գործադրութիւնը և յիշեալ անթիւ ցաւերին փութով դարման մատուցումն՝ Օսմանեան տէրութեան առաջ խնամոց կը յանձնենք:

Գնարոս Մշեցի:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—„Times“ լրագիրը տալիս է յետագայ հեռագիրը՝ Իտալիայի Ավստրիայի և Եւրոպական պետութիւնների մեծ մասը վճռել են պահպանել Իսպանիայի հետ կիսապաշտօնական յարաբերութիւնները մինչև որ այդ երկրի մէջ հաստատվի կանոնաւոր տէրութիւնը:

—Փարիզում տարածվեցան անհանգստացնող լուրեր թիէրի հիւանդութեան վրա: Բայց „Le Temps“ լրագիրը հաւատացնում է, որ այդ հիւանդութիւնը թեթև է և վտանգ չէ ներկայացնում:

—Իսպանական „Imparcial“ լրագիրը հաղորդում է, որ մեծ փոփոխութիւններ են անում իսպանական զօրքի մէջ, իսկ ֆրանսական „Siécle“ հաւատացնում է, որ նոր տէրութիւնը մտցնելու է ընդհանուր զինուորական պարտաւորութիւնը:

—Անգլիական „Times“ լրագրում կարդումենք որ Իսպանիայի մի քանի տեղերում սկսում են խռովութիւնները: Պօրտուգալիան զինաւորվում է:

—Գերմանական „Kreuz Zeitung“ հերքում է, որ երեք կայսրները պիտի տեսակցութիւն ունենան Ս. Պետերբուրգի մէջ:

ԹԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Кавказъ լրագիրը հաղորդում է, իբր թէ Թիֆլիսի մի քանի հայ կանայք և օրիորդներ դիտաւորութիւն ունեն մի հայոց ամսագիր հրատարակել: Մենք չատ և չատ ուրախ ենք, որ Թիֆլիսում գտնվեցան այնպիսի հայուհիք, որք կարող են իրանց մայրենի լեզվով ոչ թէ միայն գրել, բայց և խմբագրել մի ամսագիր: Թող մեացած հայուհիք սոցանից օրինակ առնեն:

***

Առաջարկում ենք ընթերցողին հետևեալ հետաքրքիր թուանշանները, որք ցոյց են տալիս եւրոպական գանազան քաղաքներից իրանց ջրանցքի վրա առած ծախսերի չափը: Համբուրգ քաղաքը ծախսում է 1½ միլիոն թալէր, Բէրլին 3½ միլիոն, Լիոն 3½ մ., Մարսէլ 9 միլիոն Նիւ-Եօրկ 14½ միլիոն և վերջապէս Լոնդոնը 47½ միլիոն թալէր:

***

Մեր լրագրին գրում են Ալեքսանդրապոլից, որ այդ քաղաքը մանր մունր ուսումնարաններով առատ է, բայց 30 թուով տղայոց ուսումնարաններից չատերում շարունակվում է դեռ դասատվութեան հին ձևը, օրինակ ընթերցանութեան համար, Սաղմոս, Նարէկ, քերականութենից Զամչեան և այլն... Օրիորդաց Ուսումնարանները ասում են թուով 25 են (?) որոց վարժուհիները ըստ մեծի մասին կայսեր են: Սոցանից զոլիլիքն են միայն երկուսը՝ իշխ. Արղութինսկի Նորհիւ հիմն ստացածը և երկրորդ „Վարպետիս“ կոչված ուսումնարանը...

***

Լսում ենք որ մի չամախեցի պարոն Ալէքսանդր Մէլիք-Շահնազարեանց, Նորերումս թարգմանել է հայերէն լեզվով черты изъ жизни извѣстнаго физиотропа Іоанна Оберлина, пастора въ Шпешталѣ գիրքը:— Ափսոս որ այդ տեսակ գիրքը լրագրի մէջ անհնարին է տպել:

***

Նիւ-Եօրկու երկաթուղու ճանապարհներից մէկում, չարագործները սովորութիւն էին չիննել ահագին քարեր դնել, որով ակները թռչելով ռէյլներից, միշտ ամենամեծ դժբաղդութիւն էին առաջացնում... Նորերումս մի ենոյն տեղում, դարձեալ գտան մի ահագին քար: Մկենապետը իսկոյն կանգնեցնելով գնացքը, և մերձակայ ձորը ընկնելով՝ շուտով յետ դառաւ յանցաւորների մէկի ձեռքից ամուր բռնած: Նա յայտնեց որ այս անգամ ինքն է յանձն առնում պատժել յանցաւորին՝ լոկոմոտիվի դռները բաց անելով, զբեցեց չարագործին բոցի մէջ... դռները կողպվեցան, իսկ գնացքը դարձեալ ճանապարհ ընկաւ...

***

Փետրվարի 19-ին ներկայ 1873 տարվայ Ցօրն քաղաքում կատարեցին երկու ազգութիւններ՝ դերմանացիք և լեհացիք այն գիտնականի ծնրդեան 400 տարվայ տարեդարձը, որի ծագման փառքը երկու ազգութիւններից իւրաքանչիւրը իրան է յատկացնում: Այդ գիտնականը Երեվի Նիկողայոս Կոպէրնիկն է:

***

Կ. Պոլսի „Մասիս“ լրագիրը հաղորդում է՝ Փունջ լրագիրն իւր անցեալ չորեքշաբթի աւուր (777) թուոյն մէջ Ս. Պատրիարքին դէմ խել մ'անվայել խօսքեր հրատարակած լինելով, Բ. Դրան հրամանաւ երկու ամիս դադրեցաւ:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԹԻՖԼԻԶԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ

(փետրվարի 28-ին):

ՈՍԿԻՆ, (պօլուիմպէրիալ) . . .	6 ռ.	11 կ.
ԲԱՄԲԱԿԸ Երևանու.	4 „	50 „
„ երկրորդ տեսակը . .	4 „	40 „
„ Ամերիկայի սերմից .	6 „	70 „
ԲՈՒՐԴԸ թուչի	8 „	— —
„ „ երկրորդ տեսակը	7 „	80 „
„ թարկեանմի	4 „	— —
ՇԱՔԱՐԸ Ռուսի (Բրօցկու)	7 „	80 „
„ „ մուս տեսակը . .	7 „	75 „
„ զագրանիցու տրանցիդ.	5 „	60 „
մաքսը վճարած	8 „	80 „
ՇԱՔԱՐԱԻԱԶԸ Ռուսի.	6 „	60 „
ՂԱՀՎԱ Լիխանի լաւը.	13 „	— —
ՂԱՀՎԱ Մօկո, չատ լաւը . . .	15 „	— —
„ Մարտինիկոյի, ցածրը .	12 „	80 „
ԱԼԻՒԻՐԸ Երևանի առաջին տեսակը.	1 „	50 „
„ „ երկրորդ տեսակը.	1 „	45 „
ԱԼԻՒԻՐԸ Գեանջու հասարակ . .	1 „	80 „
„ Շորագեալու.	1 „	60 „
ԳԱՐԻՆ Երևանի.	1 „	20 „
ՊՂՊԵՂԸ	11 „	70 „
ՇԻՐԲԱԽՏԻ ձէթ.	9 „	80 „
ՄՈՄ	12 „	50 „

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մենք ստացանք հետևեալ ծանուցումն Թիֆլիսի Բարեգործական Ընկերութեան կողմից:

Թիֆլիսի բնակիչներին լաւ յայտնի է, որ քաղաքիս Բարեգործական Ընկերութեան գլխաւոր նպատակներից մէն է ձրիաբար դաստիարակութիւն և կրթութիւն ամենաչքաւոր դասի երեխաների, և որ միջոցները այդ նպատակին հասնելու համար, միշտ չեն նպաստում Ընկերութեան ձգտումների իրագործմանը, կախված լինելով նրանցից անբաժան պատահական հանգամանքներից: Այդ տեսակ միջոցները մինչև ցայժմ բարերար անդամների դրամական տուրք էին և զանազան վիճակախաղներից պարահանդէսներից, ներկայացումներից, կոնցէրտներից արդիւնքը:

Այժմ կամենալով հաստատել ըստ կարելոյն հաստատ և միակերպ մուտք կամաւոր նուէրների, ընկերութեան նիւթական միջոցները աճեցնելու, և նրա գործունէութիւնը հաստատ սկզբների վրա հիմնելու համար, Ընկերութիւնը մտադրած է, կայսրութեան միւս նշանաւոր քաղաքների օրինակով, Թիֆլիսի մէջ էլ մտցնել „կոպէկանոց նուիրատուութիւնը, որի նպատակով Ընկերութեան անդամները յայտնի ժամանակին առանձին տուփերով (կրուժկի) Քաղաքային վարչութեան ընդհանուր ժողովից ընտրված անձերի մասնակցութեամբ, պիտի մանգան ամեն մի տան ինդրելով յանուն անօգնական որբերի նուիրել մի կոպէկ բարի գործի համար:

Յայտնելով սորա մասին հասարակութեանը բարեգործական Ընկերութիւնը յայտնի է, որ Թիֆլիսի բնակիչները, իրանց յատուկ համակրութեամբ դէպի բարեգործութիւնը արձագանք կը տան նրա այդ հրաւէրքին, յիշելով որ թուղի ձեռքը չի ազ քատանայ և որ ամեն տուրք բարի է և ամենարգել կատարեալ:

Հրաւիրում եմ սորանով բոլոր մեծ. հայկական պարոններին օգնական լինելու իւրեանց դրամական ձեռնտուութենով „Մեծ մարդկանց պատմութիւններ“ վերնագրով թարգմանական աշխատութիւն տպագրութեան: Գինն է 1 ռուբլի: Իւրաքանչիւր ստորագրող կը ստանայ եթէ կը բարեհաճէ, այնքան օրինակ որքան ռուբլի կը վճարէր յառաջուց:

Գ. Տէր-Մելիքսեդեկեան:

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 28. Февраля 1873 г. Տէրէթէլի և ընկ. (Նախկին Դուբէլիրի) տպարան Խմբագիր—հրատարակող Գրիգոր Արծրունի